

## บทที่ 7

### สรุป อภิปรายผล และเสนอแนะ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศที่ปกครองโดยหลักนิติรัฐ หมายถึง รัฐที่ปกครองโดยกฎหมายและกฎหมายสูงสุดก็คือ รัฐธรรมนูญซึ่งการการวิจัยพบว่า รัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายที่วางหลักการต่าง ๆ ในการปกครองประเทศ โดยมีกฎหมายลำดับรองจากรัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายที่ฝ่ายบริหารใช้ในการบริหารประเทศ ดังนั้น ความสำคัญก็คือการควบคุมตรวจสอบ ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายเพื่อให้เป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ กฎหมาย จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ โดยการมีองค์กรควบคุมกฎหมายที่ ตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติมิให้ขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญ ซึ่งการวิจัยนี้ได้ดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ โดยมีข้อมูลจากการใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ เชิงลึกและวิเคราะห์โดยยึดหลักนิติรัฐ หลักประชาธิปไตย หลักความชอบธรรมในทางประชาธิปไตย หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการใช้อำนาจโดยองค์กรมหาชน และหลักกฎหมายมหาชน ประกอบ กับหลักการตีความกฎหมายหลักการวินิจฉัย โดยองค์กรตุลาการ และบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 สำหรับแก้ไขปัญหาเพื่อให้หลักการควบคุมความชอบด้วย รัฐธรรมนูญของกฎหมายโดยองค์กรศาลรัฐธรรมนูญมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามครรลอง การปกครองระบอบประชาธิปไตย สรุปคำตอบ ดังนี้

#### 1. สรุป อภิปรายผล

การวิจัยกำหนดวัตถุประสงค์หลัก คือ การหาคำตอบรูปแบบขององค์กรควบคุมความชอบ ด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย เพื่อให้มีอำนาจและหน้าที่ในการ ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย เป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่มีความสำคัญ เพราะเป็นหลักการปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ถูกละเมิดจากการใช้อำนาจรัฐโดยมี กฎหมายรองรับองค์กรควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย โดยมีประเทศและรูปแบบที่วิจัย คือ สหรัฐอเมริกาเป็นระบบกระจายอำนาจรูปแบบศาลยุติธรรม สาธารณรัฐฝรั่งเศสระบบรวมศูนย์

อำนาจรูปแบบคณะกรรมการ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นระบบรวมศูนย์อำนาจรูปแบบ ศาลรัฐธรรมนูญ สำหรับประเทศไทยนั้นในอดีตมีรูปแบบองค์กรหลายรูปแบบ คือรูปแบบศาลยุติธรรม รูปแบบคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ แต่ในปัจจุบันมีรูปแบบที่เรียกว่า ศาลรัฐธรรมนูญ จัดตั้งขึ้นครั้งแรก ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และมีการกำหนดรายละเอียดเพื่อการ ปฏิบัติเป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561

จากการวิจัยขององค์กรควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายทั้งของต่างประเทศ และของประเทศไทย สรุปได้ว่า ต่างมีลักษณะเด่นในตัวเอง หากจะศึกษาองค์กรควบคุมความชอบ ด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย โดยศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทยเป็นหลัก และศึกษาของต่างประเทศ เป็นองค์ประกอบ จะเห็นว่า มีหลักการกลไกและวิธีการที่เหมาะสมบางอย่างที่องค์กรควบคุมความชอบ ด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายโดยศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ เหมาะสมกับบริบทการเมืองและการปกครองของไทยที่มีความแตกต่างกับของต่างประเทศได้

บทสรุปและข้อเสนอแนะของงานวิจัยภายใต้หัวข้อ “องค์กรควบคุมความชอบด้วย รัฐธรรมนูญของกฎหมาย” ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า งานวิจัยนี้สามารถนำหลักการควบคุมความชอบด้วย รัฐธรรมนูญของกฎหมายมาปรับใช้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเป็นประโยชน์กับศาลรัฐธรรมนูญ ของประเทศไทยในอนาคตได้ ซึ่งข้อเสนอแนะของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งเฉพาะในการปรับปรุงแก้ไข กฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายในระบอบ ประชาธิปไตย แม้ว่า การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายจะไม่สามารถกระทำให้เห็นผลในระยะเวลานี้แต่ก็จะเป็นแนวคิดในการพัฒนารูปแบบขององค์กรศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องโครงสร้างทั้งในด้าน กระบวนการเข้าสู่อำนาจและด้านองค์ประกอบตลอดจนการกำหนดขอบเขตแห่งอำนาจและการใช้ อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในการปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้เกิดเป็นรูปธรรม ชัดเจนยิ่งขึ้น

การวิจัยก็ได้พบถึงประเด็นที่เป็นปัญหาที่สมควรจะนำไปปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ทั้งในระดับรัฐธรรมนูญและระดับพระราชบัญญัติ เพื่อให้เป็นองค์กรที่มีความสมบูรณ์และสามารถ ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักการของการจัดให้มีองค์กรนี้

การวิจัยสรุปข้อค้นพบ ได้ ดังนี้

1) ปัญหารูปแบบขององค์กรควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะองค์ประกอบของโครงสร้างของ ศาลรัฐธรรมนูญขาดการยึดโยงกับการใช้อำนาจของประชาชนนับแต่กระบวนการคัดเลือกหรือ

การสรรหาไปถึงการให้ความเห็นชอบโดยองค์กรวุฒิสภา ปัญหาองค์ประกอบตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ขาดคุณสมบัติที่เหมาะสม

2) ปัญหาการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ขยายเขตอำนาจกล้าไปยังเขตอำนาจขององค์กรอื่นที่มีลักษณะเป็นการ “ควบคุม” มากกว่าเป็นการ “ตรวจสอบ” หรือปัญหาของการเพิ่มมาตรการกีดกันการรับฟ้องทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงความยุติธรรมกับศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง

ปัญหาของแต่ละประเด็นที่กล่าวมาเป็นเพราะว่า มาตรการทางกฎหมายที่ปรากฏในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ในส่วนที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของโครงสร้างและการใช้อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญยังไม่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นปัญหาต่อองค์กรควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายของประเทศไทย จากการวิจัยสรุปปัญหาของกฎหมายในสองระดับคือ ปัญหาระดับรัฐธรรมนูญและปัญหาระดับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติในการนำเอาหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมาขยายความให้มีรายละเอียดมากขึ้น เพื่อผลในการนำไปใช้บังคับ ดังนั้น เมื่อการวิจัยพบว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมีปัญหาในประเด็นใด ปัญหาในประเด็นนั้นก็มิในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะอยู่ภายใต้หลักการและเหตุผลเป็นอย่างเดียวกัน สรุปประเด็นที่เป็นปัญหา ดังนี้

### 1.1 รูปแบบขององค์กรควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย

องค์กรควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ของประเทศไทย มีลักษณะขององค์กรเป็นระบบรวมศูนย์อำนาจในรูปแบบศาลรัฐธรรมนูญ หมายความว่า อำนาจในการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายเป็นอำนาจเฉพาะของศาลรัฐธรรมนูญเพียงองค์กรเดียว และคำวินิจฉัยเป็นเด็ดขาดผูกพันทุกองค์ที่ใช้อำนาจรัฐต้องปฏิบัติตาม โดยไม่มีองค์กรใดโต้แย้งได้ การใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย มีลักษณะของการใช้อำนาจที่เหนือกว่าการใช้อำนาจรัฐในทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ องค์กรที่ใช้อำนาจบริหารรวมทั้งเหนือกว่าการใช้อำนาจขององค์กรตุลาการหรือศาลยุติธรรมด้วย ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญขยายเขตอำนาจกล้าเขตอำนาจขององค์กรที่ใช้อำนาจรัฐองค์กรอื่นได้ด้วย อาศัยหลักการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย โดยไม่มีองค์กรใดจะตรวจสอบการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญได้ว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งในต่างประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีความมั่นคง การตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่ได้ผลวิธีหนึ่งคือ การกำหนดที่มาของศาลรัฐธรรมนูญผ่านการใช้อำนาจของประชาชน โดยให้ประชาชน

เป็นผู้คัดเลือกหรือสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผ่านตัวแทนของประชาชน โดยองค์กรนิติบัญญัติ และองค์กรบริหาร

ศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทยนำรูปแบบมาจากศาลรัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แต่ไม่นำหลักการที่สำคัญมาใช้ให้เหมาะสม โดยเฉพาะการเข้าสู่อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทย มีความแตกต่างกับของต่างประเทศ โดยประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการคัดเลือกหรือสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอย่างเป็นทางการ เพราะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 บัญญัติให้การเข้าสู่อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญผ่านการคัดเลือกและสรรหาโดยองค์กรอื่น เช่น องค์กรตุลาการ อันมิใช่องค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชน จึงเกิดปัญหาอันนำมาสู่งานวิจัยนี้ ซึ่งสรุปประเด็นปัญหารูปแบบองค์กรควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่สำคัญ คือ องค์กรประกอบโครงสร้างของการเข้าสู่ตำแหน่ง คุณสมบัติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และการได้รับความเห็นชอบ โดยองค์กรนิติบัญญัติ โดยมีข้อค้นพบจากการวิจัย ดังนี้

#### 1) การเข้าสู่ตำแหน่งของศาลรัฐธรรมนูญ

ที่มาหรือการเข้าสู่ตำแหน่งของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีที่มาอยู่สองทาง คือการคัดเลือกและการสรรหา ทั้งสองทางต่างก็เป็นปัญหาเกี่ยวกับความชอบธรรมในทางประชาธิปไตยด้วยกัน ดังนี้

##### (1) การคัดเลือกที่ขาดความชอบธรรม

ที่มาหรือการเข้าสู่ตำแหน่งของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยการคัดเลือกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีลักษณะทำนองเดียวกับที่มาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กล่าวคือ มาจากการคัดเลือกขององค์กรตุลาการเป็นส่วนใหญ่ซึ่งองค์กรตุลาการของประเทศไทย ทั้งระบบไม่ได้มาจากประชาชน ไม่ว่าจะในขั้นตอนใด จึงเป็นปัญหาว่าที่มาหรือการเข้าสู่อำนาจของตุลาการรัฐธรรมนูญ ขาดความชอบธรรมในทางประชาธิปไตย

##### (2) การสรรหาที่ขาดความชอบธรรม

การเข้าสู่อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทย ที่มาจากการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหา ประกอบด้วยบุคคลที่มาจากองค์กรต่าง ๆ ใน 3 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งมาจากองค์กรตุลาการ โดยประธานศาลฎีกาและประธานศาลปกครองสูงสุด รวม 2 คน ส่วนที่สองจากองค์กรนิติบัญญัติโดยประธานสภาผู้แทนราษฎรและผู้นำฝ่ายค้านรวม 2 คน และส่วนที่สามมาจากองค์กรอิสระ องค์กรละหนึ่งคน ซึ่งองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีทั้งหมด 5 องค์กร รวม 5 คน

คณะกรรมการสรรหาทั้ง 9 คน ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการสรรหาอย่างเป็นรูปธรรม คณะกรรมการสรรหามาโดยตำแหน่ง คือประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนองค์กรอิสระก็มาจากการคัดเลือกของประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานศาลรัฐธรรมนูญ คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับองค์กรอิสระในแง่ที่ต่างฝ่ายต่างผลักดันเลือกซึ่งกันและกันให้มาทำหน้าที่ในองค์กรของตนย่อมมีนิติสัมพันธ์ที่ต้องเกื้อกูลหรือผูกพันกัน โดยมีประธานศาลฎีกาและประธานศาลปกครองเป็นองค์กรร่วมในการคัดเลือกและการสรรหาบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งในองค์กรทั้งสองทั้งองค์กรอิสระและศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้การได้มาของศาลรัฐธรรมนูญมีความผูกพันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งแตกต่างจากการได้มาของตุลาการรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกา ซึ่งผู้พิพากษาจากการสรรหาขององค์กรนิติบัญญัติ และองค์กรบริหาร โดยประธานาธิบดีเป็นผู้แต่งตั้ง ประเทศดังกล่าวต่างให้ความสำคัญต่ออำนาจอธิปไตยว่าเป็นของประชาชน ดังนั้นการใช้อำนาจมหาชนของรัฐไม่ว่าองค์กรใดต้องมาจากประชาชน โดยประชาชนเป็นผู้มอบอำนาจให้กับองค์กรตัวแทนสรรหา (องค์กรนิติบัญญัติ องค์กรบริหารและองค์กรตุลาการ) ทำการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาทำหน้าที่ควบคุมการใช้อำนาจขององค์กรตัวแทนสรรหาอีกทางหนึ่ง เพื่อป้องกันมิให้องค์กรทุกองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนผ่านองค์กรของรัฐองค์กรใดละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ แต่สำหรับประเทศไทย จากการศึกษาวิจัยพบว่า กระบวนการเข้าสู่อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ยังขาดความเหมาะสม เพราะที่มายังขาดการยึดโยงกับการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนเช่นเดียวกับของทั้งสามประเทศที่นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ

## 2) คุณสมบัติที่เหมาะสม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดคุณสมบัติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในด้านคุณวุฒิการศึกษาไว้แต่เพียงว่า สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า การสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานิติศาสตร์ของคณะกรรมการสรรหาจึงให้ความสำคัญเพียงเฉพาะเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่าทางด้านนิติศาสตร์เท่านั้น ซึ่งจากการวิจัยพบว่า คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของทั้งสามประเทศที่นำมาศึกษา ส่วนใหญ่จะทำการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาจากนักกฎหมายมหาชนส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะศาลรัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตุลาการรัฐธรรมนูญในส่วนที่ไม่ได้มาจากผู้พิพากษาอาชีพจะเป็นศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัยที่เชี่ยวชาญด้านกฎหมายมหาชนและกฎหมายรัฐธรรมนูญ ทำให้กระบวนการพิจารณาและคำวินิจฉัย สอดรับกับแนวคิดทฤษฎีในทางมหาชน ส่งผลให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นที่ยอมรับต่อสาธารณชนทั่วไป เพราะคดีในทางรัฐธรรมนูญเป็นคดีที่ต้องอาศัยหลักแนวคิดทฤษฎีในทางมหาชนทั้งสิ้น และหลักของกฎหมายมหาชนจะวางอยู่บนรากฐานของปรัชญา

อันหลากหลาย ที่สำคัญ ๆ เช่น ประชญาว่าด้วยรัฐ ประชญาว่าด้วยอำนาจอธิปไตย หรือประชญาว่าด้วยการแบ่งแยกอำนาจ โดยเฉพาะกฎหมายรัฐธรรมนูญมีหลักนิติปรัชญาในการกำหนดองค์กรให้รัฐใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ในการบริการสาธารณะแต่ต้องไม่เกินคุณสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ การขาดความเชี่ยวชาญในหลักกฎหมายมหาชนของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้การวินิจฉัยในบทบัญญัติของกฎหมายไขว้เขวได้

### 3) การได้รับความเห็นชอบ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้ผู้ได้รับการคัดเลือกหรือสรรหาเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาบทบาทของวุฒิสภาสำหรับการให้ความเห็นชอบในการสรรหาตุลาการรัฐธรรมนูญนับว่ามีความสำคัญในขั้นตอนหนึ่ง เพราะบุคคลที่ไม่ผ่านความเห็นชอบของวุฒิสภา บุคคลนั้นก็ไม้อาจดำรงตำแหน่งเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้ แม้จะได้รับการสรรหาผ่านคณะกรรมการสรรหามาแล้วก็ตาม จากการวิจัยกระบวนการเข้าสู่อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายในขั้นตอนให้ความเห็นชอบของวุฒิสภาของต่างประเทศ พบว่าในสหรัฐอเมริกา และในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีบทบาทวุฒิสภาในการคัดเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีสูงมาก ทั้งนี้ด้วยเหตุผลว่า ที่มาของวุฒิสภาทั้งของสหรัฐอเมริกาและของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน แต่วุฒิสภาของประเทศไทยไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง แต่มาจากการเลือกกันเอง โดยแบ่งเป็นกลุ่มตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งวุฒิสภา ดังนั้น บทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ผู้ได้รับการคัดเลือกหรือสรรหาเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาเป็นบทบัญญัติที่ยังมีความไม่เหมาะสม เนื่องจากวุฒิสภาไม่มีความชอบธรรมในทางประชาธิปไตย เพราะไม่ได้มาจากอำนาจของประชาชน

#### 1.2 อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

เขตอำนาจขององค์กรควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ของประเทศไทย ในระยะเริ่มแรกของการก่อตั้งองค์กรมีไม่มากนัก แต่ในปัจจุบันมีอำนาจหน้าที่หลายประการไม่ว่าบทบาทในการควบคุมการตรากฎหมายขององค์กรนิติบัญญัติหรือการควบคุมการใช้อำนาจรัฐทั้งในทางปกครองและทางการเมือง ซึ่งบางครั้งดูเหมาะสมแต่บางครั้งการทำหน้าที่เหมือนจะมีอำนาจมากเกินไปจนเขตขององค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ซึ่งงานวิจัยนี้สรุปปัญหาในเรื่องเขตอำนาจที่พบว่ายังไม่เหมาะสมและต้องปรับปรุงแก้ไข คือ

### 1) การวินิจฉัยถอดถอนนักการเมืองที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณรายจ่าย

การแปรญัตติงบประมาณรายจ่ายแม้มีความสำคัญเพราะเป็นการจัดสรรงบประมาณหรือทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดลงสู่ภูมิภาคที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการเป็นตัวแทน และผู้แปรญัตติอาจสร้างเงื่อนไขหรืออำนาจต่อรองกับหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานที่ใช้อำนาจรัฐในภูมิภาคเพื่อประโยชน์ตัวเองได้ การบัญญัติมาตรการดังกล่าวเหมาะสมในทางเจตนารมณ์ แต่ไม่เหมาะสมในทางปฏิบัติ เพราะถ้อยคำที่เป็นบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไม่ชัดเจนหรือมีความหมายที่คลุมเครือ ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความขยายเขตอำนาจขององค์การใช้อำนาจขององค์กรอื่นได้ รวมทั้งบทลงโทษที่รุนแรงโดยให้คณะรัฐมนตรีพ้นไปทั้งคณะซึ่งในทางข้อเท็จจริงรัฐมนตรีคนอื่นอาจไม่มีส่วนรู้เห็นแต่กระทำไปตามอำนาจหน้าที่ของตน หรือกระทำตามนโยบายที่ให้ไว้ก่อนมาทำหน้าที่ในฐานะฝ่ายบริหารหรือกระทำไปเพราะเพื่อประโยชน์สาธารณะก็ได้ ศาลรัฐธรรมนูญชอบที่จะวินิจฉัยว่าผู้เสนอหรือผู้แปรญัตติกระทำการที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญอย่างไร แต่ไม่ชอบที่จะวินิจฉัยว่ากระทำผิดหรือไม่และต้องรับโทษอย่างไร ซึ่งควรเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรอื่น เช่น ศาลฎีกาแผนกผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นต้น

### 2) การฟ้องตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ

การฟ้องตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นมาตรการเยียวยาประการหนึ่ง ที่ให้ประชาชนได้รับแก้ไขในปัญหาที่มีการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างรวดเร็ว เป็นการรักษาสีบทขึ้นพื้นฐานของประชาชนจากการใช้อำนาจในการตรากฎหมาย การใช้อำนาจการปกครองหรืออำนาจทางตุลาการที่เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

การฟ้องตรงหรือการร้องทุกข์ในทางรัฐธรรมนูญจะบังเกิดผลเป็นรูปธรรมก็ต่อเมื่อประชาชนมีสิทธิในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงโดยไม่ผ่านกระบวนการกลั่นกรองใด ๆ จากองค์กรต่าง ๆ

จากข้อสรุปประเด็นปัญหาที่เกิดกับองค์กรควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ดังกล่าวแต่โดยเหตุที่การวิจัยพบว่า มีบางประเด็นที่เป็นปัญหาแต่ก็มีการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ดังกล่าวไปแล้ว เช่น ประเด็น อำนาจรับคำร้องของบุคคลทั่วไปโดยไม่ผ่านกระบวนการของอัยการสูงสุด มาตรา 68 วรรคสอง ประเด็นหนังสือสัญญาได้มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย มาตรา 190 วรรคสอง หรือประเด็นการไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญใช้บังคับ เป็นต้น ดังนั้นการวิจัยจึงสรุปเฉพาะประเด็นที่เป็นปัญหาและยังไม่มี

นำไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปสู่คำตอบที่เป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือการจัดทำเป็นบทบัญญัติต้นแบบในการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ได้ข้อสรุปแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายใน 2 ระดับ คือ

#### 1) ระดับรัฐธรรมนูญ

แนวทางการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ให้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีองค์กรควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย โดยสรุปประเด็นที่ปรับปรุงแก้ไข คือ

##### (1) องค์ประกอบของโครงสร้างศาลรัฐธรรมนูญ

องค์ประกอบของโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ ที่เป็นประเด็นของปัญหาและต้องมีการปรับปรุงแก้ไข มีดังนี้

##### (1.1) ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่มาหรือการเข้าสู่ตำแหน่งของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาจากสองทาง ซึ่งต้องมีการแก้ไขทั้งสองทาง คือ

##### (1.1.1) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาจากการคัดเลือก

ปัญหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาจากการคัดเลือกของประธานศาลฎีกา โดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาจำนวน 3 คน และจากที่ประชุมใหญ่ของศาลปกครองสูงสุดสองคน ได้แนวทางแก้ไขให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาจากการคัดเลือกของประธานศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาจำนวนสองคน และจากที่ประชุมใหญ่ของศาลปกครองสูงสุดสองคน การลดจำนวนตุลาการที่มาจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาให้เหลือเพียงสองคน เพราะต้องการให้องค์ประกอบของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มีองค์ประกอบที่มาจากองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนในองค์กรอื่น ส่วนการไม่ลดจำนวนของตุลาการรัฐธรรมนูญที่มาจากที่ประชุมใหญ่ของศาลปกครองสูงสุดนั้น เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการศาลปกครองส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจในทางปกครองซึ่งเป็นหลักในการนำกฎหมายมหาชนมาใช้บังคับจึงมีความเหมาะสมให้ศาลรัฐธรรมนูญที่มีประสิทธิภาพในด้านกฎหมายมหาชนมาจากศาลปกครองสูงสุดได้นำความรู้ความเชี่ยวชาญในทางปกครองมาประกอบใช้ร่วมกับตุลาการที่มาจากการสรรหาที่กำหนดคุณสมบัติให้มีความรู้ในทางมหาชน จึงนำไปปรับปรุง มาตรา 200 วรรคแรก (1)

##### (1.1.2) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาจากการสรรหา

ปัญหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาจากการสรรหา ได้แนวทางการแก้ไข โดยกำหนดให้คณะกรรมการสรรหาประกอบไปด้วยตัวแทนขององค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตย



ทั้งสามอำนาจ คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ โดยให้มีส่วนร่วมในการสรรหาคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่จะมาใช้อำนาจตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรดังกล่าว แต่สัดส่วนคณะกรรมการสรรหาจะให้ความสำคัญกับฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร เพราะเป็นองค์กรที่มาจากการใช้อำนาจของประชาชนโดยตรงและศาลรัฐธรรมนูญจะมีอำนาจหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการทำปฏิบัติงานขององค์กรทั้งสองมากที่สุด แนวทางแก้ไขเช่นนี้จะนำไปปรับปรุงมาตรา 203 วรรคแรก (1) ถึง (4)

นอกจากนี้ ยังต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องในประเด็นของคณะกรรมการสรรหา ในกรณีที่คณะกรรมการสรรหาไม่ครบเพราะไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการสรรหา เพื่อให้มีแนวทางแก้ไขในการสรรหาตุลาการรัฐธรรมนูญที่สมควรหรือพื้นที่ที่ด้วยเหตุผลอื่น ๆ โดยนำมาปรับปรุง มาตรา 203 วรรคสอง และวรรคสาม

#### (1.1.3) คุณสมบัติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ปัญหาคุณสมบัติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ได้แนวทางการแก้ไข โดยกำหนดให้ คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจากผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านกฎหมายมหาชน และกำหนดคุณสมบัติตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่าสำหรับสาขานิติศาสตร์ต้องมีความรู้ความสามารถด้านกฎหมายมหาชน เพราะการวินิจฉัยคดีทางรัฐธรรมนูญเป็นคดีที่เกี่ยวข้องทางมหาชนทั้งสิ้น นำไปปรับปรุง มาตรา 200 (3) และมาตรา 201 (3)

#### (1.1.4) การได้รับความเห็นชอบ

ปัญหาการได้รับความเห็นชอบ ได้แนวทางการแก้ไข โดยกำหนดให้ ผู้ได้รับการคัดเลือกหรือสรรหาเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรเพราะเป็นตัวแทนที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย การใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญจึงมีความชอบธรรมเพราะมีจุดเชื่อมโยงกับการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชน นำไปปรับปรุง มาตรา 204 วรรคแรก วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาตรา 205 และมาตรา 206

### (2) อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

#### (2.1) การถอดถอนนักการเมืองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้งบประมาณแผ่นดิน

ปัญหาการวินิจฉัยถอดถอนนักการเมืองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้งบประมาณแผ่นดิน ได้แนวทางการแก้ไข โดยกำหนดให้ การเสนอ การแปรญัตติหรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือกรรมการมีส่วนในการใช้งบประมาณ

จะกระทำมิได้ เป็นการกำหนดการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณแผ่นดินมีความชัดเจนขึ้นนำไปปรับปรุง มาตรา 144 วรรคสาม และให้การกระทำที่ฝ่าฝืนสิ้นผลตามวรรคสี่

## (2.2) การฟ้องตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ปัญหาการฟ้องตรงหรือการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ได้แนวทางการแก้ไขโดยกำหนดให้ บุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองและไม่มีหนทางที่จะต่อสู้โดยวิถีทางกฎหมายด้วยวิธีอื่นใด หรือสิทธิทางกฎหมายมีอยู่แต่กระบวนการถึงที่สุดแล้วสามารถยื่นฟ้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกกับประชาชนและให้หลักการฟ้องตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นจริงในทางปฏิบัติเช่นเดียวกับของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนำไปปรับปรุง มาตรา 213 ของรัฐธรรมนูญดังกล่าว

### 2) ระดับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ในประเด็นปัญหาวิจัยขององค์กรควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย โดยศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทย ด้วยเหตุผลว่า เมื่อมีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายแม่บทหรือกฎหมายหลัก คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จึงมีความจำเป็นที่ต้องแก้ไขกฎหมายลำดับรองคือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2561 เพราะเป็นกฎหมายที่ออกตามความในมาตรา 267 บทเฉพาะกาล ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ประสงค์ให้วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญมีรูปแบบ ขอบเขตอำนาจและกระบวนการใช้อำนาจเป็นลักษณะเฉพาะ แนวทางปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มีเหตุผลและวัตถุประสงค์ในทำนองเดียวกับที่มีการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และเพื่อให้กฎหมายทั้งสองระดับมีความสอดคล้องในประเด็นปัญหาขององค์กรควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ที่มีปัญหาและแนวทางแก้ไขเหมือนกัน จึงสรุปการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ตามประเด็นเช่นเดียวกับที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ผลจากการวิจัยสามารถสรุปการพิสูจน์สมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ว่า

“ความสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยคือการมีกฎหมายที่สอดคล้องและชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยมีองค์กรที่จัดตั้งโดยรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ในการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ซึ่งรูปแบบขององค์กรที่เหมาะสมกับบริบทของการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งสำคัญ มีกระบวนการเข้าสู่อำนาจที่ยึดโยงกับการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนเพื่อให้เกิด

ความชอบธรรมในทางประชาธิปไตย มีขอบเขตแห่งอำนาจและหน้าที่ขององค์กร และกระบวนการใช้อำนาจ และผลการวินิจฉัย”

คำตอบที่ได้จากการวิจัยและนำไปสู่การจัดทำร่างปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่เป็นปัญหาตรงกับที่กำหนดไว้ในสมมติฐานจึงสรุปได้ว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้นั้นมีความถูกต้อง

## 2. ข้อเสนอแนะ

ผลสรุปของการวิจัยและการจัดทำร่างปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 นำไปสู่ข้อเสนอแนะเพื่อให้ร่างกฎหมายที่จัดทำนั้น สามารถนำไปปฏิบัติได้ ดังนี้

1) แนวทางการนำร่างปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 สู่การพิจารณาของฝ่ายนิติบัญญัติเพื่อให้มีการจัดทำกฎหมาย ดังนี้

(1) ในกรณีที่สภานิติบัญญัติยังไม่มีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติ หรือคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นองค์กรที่นำเสนอเพื่อการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าว

(2) ในกรณีที่สภานิติบัญญัติมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรีหรือหน่วยงานที่มีอำนาจเสนอกฎหมายเป็นผู้เสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่อรัฐสภา

2) ในกรณีที่หากมีการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 แล้ว การวิจัยเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบังคับใช้กฎหมาย ดังนี้

(1) ร่วมมือกับภาคเอกชนในการณรงค์โฆษณาทางสื่อสารมวลชนเพื่อให้ประชาชนเข้าใจในสิทธิเสรีภาพของตน ที่สามารถป้องกันมิให้ถูกละเมิดจากองค์กรของรัฐในการตรากฎหมาย โดยฝ่ายนิติบัญญัติหรือการใช้อำนาจในทางปกครองของฝ่ายบริหาร และเป็นวิถีทางหนึ่งที่ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ของรัฐว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ผ่านองค์กรตรวจสอบที่เรียกว่า ศาลรัฐธรรมนูญ

## (2) ศาลรัฐธรรมนูญ

ในการใช้อำนาจและหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญต้องวางตัวเป็นกลางในทุกความขัดแย้ง รักษาความเป็นธรรมอย่างเคร่งครัด มุ่งแก้ไขประเด็นปัญหาเฉพาะในข้อกฎหมายและที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองให้มากที่สุด ทั้งนี้เพราะพันธกิจหลักของศาลรัฐธรรมนูญ คือ ดำรงไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะที่มีความสมดุลกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน ศาลรัฐธรรมนูญที่ประชาชนมีส่วนร่วมจะเป็นองค์กรหนึ่งที่มีการใช้อำนาจจะได้รับการยอมรับจากประชาชน และการใช้อำนาจจะมีความชอบธรรมในทางประชาธิปไตย เพราะเป็นการใช้อำนาจภายใต้ข้อบังคับของกฎหมายที่มาจากประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

## 3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมาย ที่กำหนด ความชอบธรรมแห่งอำนาจการปกครอง ไว้อย่างเป็นรูปธรรม ในรัฐธรรมนูญนั้นจะกำหนดโครงสร้างของอำนาจในการปกครองบ้านเมืองไว้อย่างชัดเจน ในด้านการปกครองอย่างไร ผู้มีอำนาจปกครอง ที่มาของผู้ปกครอง โดยมีวิถีของการใช้อำนาจปกครอง และวิธีการปกครอง และกระบวนการต่าง ๆ จะถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่กำหนดความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครองทั้งหลาย ซึ่งเป็นสาระสำคัญที่จะนำไปสู่การจัดทำเป็นกฎหมายลำดับรอง ดังนั้นการมีศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นองค์กรที่ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเพื่อ ยุติปัญหาความขัดแย้งระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งวางกฎเกณฑ์แห่งการควบคุมตรวจสอบความถูกต้องชอบธรรมของการใช้อำนาจรัฐเพื่อวัตถุประสงค์หลักคือการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทในการใช้อำนาจเพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรอื่น ศาลรัฐธรรมนูญก็ควรที่จะต้องถูกตรวจสอบการใช้อำนาจของตนเองได้เช่นเดียวกัน แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาไม่มีองค์กรหรือหน่วยงานใดที่จะตรวจสอบการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ การวิจัยนี้จึงเสนอให้มีการศึกษาและวิจัยเรื่อง “การตรวจสอบการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ” เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย และคุ้มครองความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญให้ไปในทิศทางเดียวกัน